

Historische
kring
Bemmel

vierde jaargang nr 2
mei 1994

1754-127

Historische Kring Bemmeler

Uitgave ten behoeve van de leden, jaargang 4 no 2.

Inhoudsopgave:

Een woord van de voorzitter	1
Vijf jaar Historische Kring Bemmeler	2
Algemene ledenvergadering	10
Een lid aan het woord	11
Steun van het Anjerfonds Gelderland	11
Een kranteknipstel (9)	12
Uut de ouwe deus (9)	13
In Bemmeler staat een huis (6)	14
Kapelletje op De Heuvel bij Bemmeler	15
Verleden tijd - Archeologie in Bemmeler (3)	18
Genealogie, wat is dat?	20
De Historische Tuin in Lent geopend	25
Bemmeler en het water	29
Agenda	31
Boeken	32
Colofon	

Kopij volgende nummer:

Dit is de negende uitgave van de kring. Het voornemen bestaat het volgende nummer na de zomervakantie te laten verschijnen. Kopij voor dat nummer is welkom en kan bij de redactieleden of bij het secretariaat worden ingeleverd. Als uiterste datum van inleveren willen wij graag 20 augustus 1994 aanhouden.

Een woord van de voorzitter

In mei 1994 bestaat onze kring vijf jaren. Daar staan we even bij stil, al doen we dat op een bescheiden manier. Want wat is het helemaal: vijf jaar op een geschiedenis van vele eeuwen. Toch hebben we in die korte tijd al heel wat overhoop gehaald. We deden onderzoek, hielden thema-avonden en maakten ons sterk voor een aantal historische objecten, zoals de kapel en de kerk in Ressen. Onze kalender is inmiddels bij iedereen in Bemmell bekend. Ook kent iedereen ons van de acties voor het behoud van het klooster.

Minstens even belangrijk als onze activiteiten is onze naamsbekendheid. Iedereen kent de kring en weet dus ook de kring te vinden. Wij blijken vooral in een behoefte te voorzien, als wij informatie naar buiten brengen, die handelt over het leven van alledag van de vorige generaties Bemmelnaren. Een goed voorbeeld in dit opzicht was onze avond over de tram in Bemmell.

Wij speuren naar het verleden van onze woonomgeving. Wij genieten van hetgeen boven water komt en willen anderen daarvan laten meegenieten. Naarmate wij meer te weten komen kunnen wij ons beter inzetten voor het behoud van in historisch opzicht belangrijke objecten. Ook dat behoort tot onze drijfveren.

Doorgaan is ons motto. Het tempo van de geschiedenis is hoger dan een historische kring aan kan. Wij blijven dus letterlijk achter de feiten aanlopen. Normaal gesproken is dat geen prettige bezigheid, maar als je het voor je hobby doet kan het best aardig zijn.

Wij hopen dat u met ons mee blijft lopen.

Louis Dolmans.

Vijf jaar Historische Kring Bemmeler

In dit jubileumnummer van ons kringblad mag een terugblik op de afgelopen vijf jaar niet ontbreken. Nu de eerste pioniersjaren achter de rug zijn, is het goed eens terug te kijken en je vragen te stellen als: 'Wat wilde men destijds?' 'Wat is er sinds 1989 gebeurd?' 'Zitten we op het goede spoor?' En: 'Waar voert dat naartoe?'

Vasthoudend aan de beeldspraak van het spoor, probeer ik in vogelvlucht nog eens terug te halen hoe de trein op de rails werd gezet, hoe hij op gang kwam en snelheid werd ontwikkeld, en waar we naar toe willen.

De trein op de rails gezet

Al geruime tijd vóór de daadwerkelijke oprichting van onze kring leefde bij een aantal mensen in Bemmeler de wens om in een georganiseerd verband studie te gaan maken van de geschiedenis van ons dorp en van onze streek, en mensen daarin te interesseren. Andere plaatsen in onze omgeving waren ons daarin al voorgegaan. In willekeurige volgorde zijn te noemen Huissen, Doornenburg, Lent, Elst en Gendt.

Het is de bijzondere verdienste van Eef Arns en enkele enthousiaste mensen om hem heen, dat hij in het voorjaar van 1989 het initiatief heeft genomen tot de oprichting van een historische vereniging.

Op 18 mei 1989 nodigt hij een twintigtal mensen uit in De Kinkel in Bemmeler voor een eerste vergadering. Er wordt royale steun verkregen voor het idee. Een belangrijke overweging daarbij vormen ook de snelle ontwikkelingen die zich in Bemmeler voordoen en die het nodig maken bijzondere aandacht te houden voor historische en in cultureel opzicht interessante bouwwerken in het dorp, die niet verloren mogen gaan.

Er wordt een voorlopig bestuur gevormd, bestaande uit Eef Arns, voorzitter, Liesbeth Trimboos - de Weert, secretaris, Maria Janssen - van Gelder, penningmeester, Ton Bredie en Ton Slijkerman, leden.

Zij gaan aan de slag, met als concrete doelstellingen: het oprichten van een historische vereniging, het organiseren van thema-bijeenkomsten voor belangstellenden, het verkrijgen van eigen huisvesting en het opzetten van een actie tot behoud van het kloostercomplex, waarvan het oudste deel dateert uit de 19e eeuw.

Op 11 augustus in datzelfde jaar wordt de vereniging bij notariële akte opgericht onder de naam HISTORISCHE KRING BEMMEL en worden de statuten vastgesteld.

Kort gezegd is het doel van de vereniging als volgt te omschrijven:

1. onderzoek te doen naar de geschiedenis van het dorp Bemmél;
2. inzicht te krijgen in taal en taaluitingen, landschappelijke waarden en bevolkingssamenstelling;
3. opgedane kennis te bundelen en te verspreiden en te streven naar behoud van datgene wat eigen is aan het dorp.

Er worden 4 secties opgericht: archeologie, genealogie, geschiedenis en heemkunde.

De gemeente Bemmél verleent een startsubsidie van f 850,00; de plaatselijke Rabobank schenkt f 1.000,00. Ook van andere zijden wordt morele en materiële steun verkregen.

De trein staat op de rails.

De trein komt in beweging en krijgt snelheid

In september volgt de eerste presentatie aan het publiek in "Koinonia", die wordt bezocht door meer dan 80 mensen. Ton Bredie maakt aan de hand van een boeiende dia-serie een tocht door de geschiedenis van Bemmél; ook toont hij aan dat de Bemmelse bodem veel interessants te bieden heeft voor amateur-archeologen. Maria Janssen vertelt iets over genealogie; zij doet dat aan de hand van een sterk uitvergroete foto uit 1932 van een groep Bemmelse muzikanten. Liesbeth Trimbos vertelt iets over heemkunde en wat daaronder is te verstaan. Ferdinand Ebben brengt een verhaal van Godfried Bomans in echt Bemmels dialect. Er is enthousiasme, bijna iedere bezoeker meldt zich spontaan aan als lid.

In december 1989 wordt de eerste thema-avond gehouden. Het gaat over de Bemmelse uiterwaarden, waar in de grindgaten interessante vondsten zijn gedaan van zaken, afkomstig uit de lange bovenloop van Waal en Rijn, die hier in de loop van de eeuwen zijn "neergelegd" door het rivierwater. Of vondsten, die wijzen op een nog ouder verleden, toen de zee hier heer en meester was: mammoetkaken, schelpen, versteende resten van planten en dieren, koraalsponsen en haaletanden.

Aan de hand van oude kaarten wordt inzicht gegeven in de manier waarop de mens heeft ingegrepen in de loop van de rivier, en hoe Bemmel ruim 300 jaar geleden letterlijk "afstand nam" van de hoofdstroom van de Waal. Ook het plan "Ooievaar", en daarmee de visie op de toekomstige ontwikkeling van het rivierengebied, komt aan bod.

Intussen is het nieuwe Komplan van de gemeente actueel. Hoe moet het nieuwe centrum van het dorp eruit gaan zien? Hoewel de kring zeker niet is opgericht als actiegroep, gaat zij niettemin actie voeren om het kloostercomplex te behouden, dat lange tijd een belangrijk element is geweest in het godsdienstig leven in ons dorp, en dat naar de visie van het gemeentebestuur plaats moet maken voor een winkelcentrum.

Er worden meer dan 2500 handtekeningen van dorpsbewoners verzameld, die vervolgens worden aangeboden aan het gemeentebestuur. Er volgt een lange procedure, die meerdere jaren in beslag neemt, en die tenslotte toch niet het gewenste resultaat oplevert. De gemeente gaat over tot sloop en de manier waarop dat gebeurt laat negatieve gevoelens achter. Slechts een deel van de oude kloostermuur herinnert nog aan het klooster.

Eind 1989 hebben we ruim 90 namen op de ledenlijst. Het bestuur is uitgebreid met een nieuw lid, die tevens onze nieuwe penningmeester wordt: Gerard Sommers.

In juni 1990 volgt een thema-avond over "De Plak", een verhoging in het landschap, circa 180.000 jaar geleden ontstaan. Vondsten uit een

zeer ver verleden, vuurstenen, zagen en messen, tonen aan dat de mens deze plek al heel lang geleden heeft ontdekt.

Op deze avond reikt het bestuur de eerste kringprijs uit. Het gaat om een voortaan elk jaar uit te reiken oorkonde, bestemd voor degene, die zich op een bijzondere wijze heeft ingezet voor behoud van het historisch karakter van het dorp, of voor versterking van het historisch besef. De prijs gaat naar de familie Emmen, voor het restaureren van hun huis "Bemmels Bosch".

In november 1990 is er een bijeenkomst over het landschap waarin wij wonen en over de taal die wij spreken. Het nieuwe bestuurslid Louis Dolmans laat zien hoe flora en fauna in onze omgeving zijn beïnvloed door de mens. Ton Bredie probeert met de hulp van enkele rasechte Bemmelnaren regels voor de spelling van ons Bemmels dialect te ontdekken.

Begin 1991 zijn er twee belangrijke ontwikkelingen: ons eerste kringblad komt uit, en we krijgen -tijdelijke- huisvesting van de gemeente in "De Kinkelenburg"; de kring mag gebruik maken van de voormalige "Secretariskamer". Vanaf dat moment wordt daar vrijwel wekelijks door een groepje leden onder leiding van Maria Janssen gewerkt aan het opbouwen van een documentatiecentrum. In de loop der jaren wordt een enorme hoeveelheid kranteknipsels, foto's en ander materiaal verzameld en geordend.

Het bestuur houdt een enquête onder de leden, onder andere om de belangstelling te peilen voor te behandelen thema's. Als voorkeuren blijken, in volgorde: 'Bemmel in de Tweede Wereldoorlog', 'Monumenten in de gemeente' en 'Herkomst van namen van straten en percelen in de gemeente'.

In maart 1991 is er een avond over "De Pas", de buurtschap langs de dijk richting Doornik. Eeuwenlang, tot in onze tijd, had het een eigen waterhuishouding. Ook was er lange tijd een buurtwinkel en een café. Er stond een aantal fraaie boerderijen en dijkhuizen, waarvan een groot gedeelte helaas is verdwenen, voornamelijk als gevolg van het oorlogsgeweld.

In juli van dat jaar is het thema "Huize Bemmell". Twee studenten, die elk vanuit een eigen invalshoek, een scriptie over het huis hebben gemaakt, geven interessante informatie over het kasteeltje, dat één van onze mooiste monumenten is.

De kringprijs 1990 wordt op die thema-avond uitgereikt aan de familie Berndsen, wegens de geleverde inspanning voor de restauratie van het pand aan De Plak.

In september 1991 draagt Liesbeth Trimbos, die vanaf het prille begin secretaris is geweest, haar functie over aan ondergetekende. Het bestuurswerk gaat steeds meer tijd vragen. In dezelfde maand neemt de kring voor het eerst deel aan de culturele manifestatie in het kasteel De Doornenburg.

We bereiden een thema-avond voor over "De boerderij" in onze streek. Een dia-verzameling wordt aangelegd en in november kunnen boeiende beelden worden vertoond en kan informatie worden gegeven over de ontwikkeling van de boerderij door de eeuwen heen, over bouwstijlen, over het gebruik etc. De bewoners zelf komen aan het woord.

Het tweede nummer van ons kringblad verschijnt rond Kerstmis 1991. Eén van onze leden start een reeks bijdragen over de tabaksteelt, die in onze streek heeft bestaan. Diverse tabaksschuren herinneren nog aan die periode.

In februari 1992 houden we een bijzondere avond over "Stenen". We staan stil bij gesteenten uit onze eigen Bemmelse polder en bij vragen als: 'Hoe oud zijn ze?' 'Hoe zijn ze ontstaan?' 'Hoe heten ze?' En: 'Waar komen ze vandaan?'

In juni 1992 vormt het bekende Ressense kerkje het decor voor een bijeenkomst over "Monumenten". Ons bestuurslid Ton Bredie, tevens lid van de Monumentencommissie van de gemeente Bemmell, toont ons de bewijzen van de historische rijkdom, waarover wij nog beschikken. Op die avond wordt oude muziek ten gehore gebracht, gespeeld op middeleeuwse instrumenten.

Detail van de toren van de Nederlands Hervormde Kerk te Ressen. Voor de restauratie van deze toren gaf de kring eind 1992 een jaarkalender 1993 uit. De actie leverde een bedrag van f 10.500,- voor het restauratiefonds op.

Intern houdt het bestuur zich onder andere bezig met archiefvorming: 'Wat willen we als historische vereniging bewaren en hoe doen we dat?' Wil je zo iets beginnen, dan zul je op z'n minst over een eigen geschikte ruimte moeten beschikken. Waar halen we die vandaan?

De noodzakelijke en kostbare restauratie van de toren van het kerkje in Ressen brengt het bestuur op het idee een jaarkalender voor 1993 te maken, die in het teken staat van de streekgeschiedenis. De opbrengst zal worden bestemd voor het restauratiefonds voor de toren. Het leidt tot een ongekend succes. Er meldt zich een flink aantal sponsors en we zien kans een kalender te maken, die bij het publiek in de smaak valt. Er worden meer dan 800 exemplaren verkocht en de opbrengst, f 10.500,00, wordt begin 1993 aangeboden aan het bestuur van het restauratiefonds.

Bij die gelegenheid wordt ook de kringprijs 1991 uitgereikt aan het fondsbestuur, dat hard werkt aan de opgave om f 80.000,00 in te zamelen om de f 400.000,00 kostende restauratie van de toren mogelijk te maken.

Het jaar 1992 brengt nog een ander belangrijk initiatief. In november houden we een thema-bijeenkomst over Bemmelen in de Tweede Wereldoorlog. Op die avond blijkt hoezeer veel oudere streekbewoners zich nog betrokken voelen bij wat zich toen in onze omgeving heeft afgespeeld. De avond maakt emoties en herinneringen los, die indruk maken, en die het bestuur doen besluiten die herinneringen te verzamelen in een boekwerk, uit te geven in mei 1995, ter gelegenheid van de 50^e herdenking van de Duitse capitulatie. Enkele kringleden werken inmiddels aan de realisering van dit plan.

Een aanzet voor de noodzakelijke fondsvorming voor het boek wordt gevonden in de opbrengst van de tweede jaarkalender die de kring uitgeeft. Ook deze kalender wordt een succes en het bestuur besluit de jaarkalender tot een vaste traditie te maken.

Eind 1992 doet de kring, op verzoek van de woningstichting St. Joseph, met succes een aanbeveling voor naamgeving van enkele nieuwe woongebouwen in het centrum. De "Schaaktoren" en de

"Hazewind", betreffen namen die ontleend zijn aan het Bemmelse gemeentewapen. Ook de naam "De Balder" (een in onze streek aanbeden Germaanse god) voor een woongebouw op de Plakse Wei is door de kring aanbevolen.

Het jaar 1993 brengt 3 nummers van het kringblad en even zoveel thema-avonden. Onderwerpen: "De bouwgeschiedenis van middel-eeuwse kerken, speciaal die van de kerk van Ressen", "Veld- en perceelsnamen" en "Met de tram door de Betuwe". Ook op deze bijeenkomsten blijkt dat geschiedenis van de eigen herkenbare omgeving de belangstelling heeft.

De kringprijs 1992 wordt toegekend aan 2 personen uit de Bemmelse gemeenschap, te weten de heer B. Stukart, pastoor, die een gedenkboek maakte met als titel "200 jaar kerk in Bommel (1795-1995)", en aan de heer J. Verburg, die een boek schreef getiteld "De geschiedenis van de Ned. Herv. Kerk in Bommel".

Intussen heeft de kring een ander -tijdelijk- onderkomen betrokken: een vertrek op de zolder van "Brugdijk".

Ook is er een mutatie binnen het bestuur: Ton Bredie maakt plaats voor Marc Kocken, archeoloog. Medio 1993 wisselt de voorzittersfunctie: Eef Arns draagt de hamer over aan Louis Dolmans en zal als lid van het bestuur proberen de sectie heemkunde gestalte te geven.

De laatstgehouden thema-bijeenkomst vóór de eerste lustrum-viering staat in het teken van "Bommel en het water". Het wordt een boeiend verhaal over de ontwikkeling van de beheersing van het water, binnendijs en buitendijs.

Op deze manier terugkijken op de afgelopen 5 jaar levert een beeld op van pionierswerk, veel actie in de goede zin van het woord. Zonder te vervallen in zelfvoldaanheid, mag worden vastgesteld dat er veel is gebeurd. Het werk van de kring vindt ook weerklank; er is positieve waardering. Om de beeldspraak uit het begin van dit stukje nog even vast te houden: de trein is redelijk op snelheid.

Waar gaan we naar toe?

De doelstelling ligt vast in de statuten. Zie daarvoor eerder in dit overzicht. Werken aan zo'n brede doelstelling is een grote ambitie voor amateurs, die het vooral moeten hebben van belangeloze inzet en enthousiasme, eventueel in samenwerking met anderen. Het bestuur van de kring heeft in de afgelopen 5 jaar getoond daartoe bereid te zijn. Het is vast van plan daarmee door te gaan.

Die ambitie is te hoog gegrepen, wanneer de kring daar alleen voor zou staan. Ook anderen dragen daarvoor verantwoordelijkheid, niet in de laatste plaats de lokale overheid. Het gemeentebestuur erkent weliswaar het belang van het werk van de kring, door de jaarlijkse verstrekking van een subsidie, en door beschikbaarstelling van huisvesting. Maar de subsidie is bescheiden van omvang, en de huisvesting is tijdelijk en verdient die naam eigenlijk niet.

Een belangrijke voorwaarde is een eigen onderkomen, waar we het eigen archief kunnen onderbrengen en verder kunnen uitbouwen, en waar gelegenheid is voor het ontvangen van groepen mensen van bescheiden omvang, die geïnteresseerd zijn in de geschiedenis van het eigen dorp. Met zo'n eigen "home" bovenaan het verlanglijstje gaat het bestuur de komende vijf jaar in. Wat zou het een stap vooruit zijn wanneer deze wens wordt vervuld!

Een andere wens op het lijstje is uitbreiding van het aantal actieve leden. Er is een hard werkend bestuur, maar -op enkele uitzonderingen na- blijft het daar tot dusver bij. De basis waarop de vereniging in dit opzicht steunt, behoeft beslist verbreding!

Leen Reinink, secretaris.

Algemene ledenvergadering

Op 17 mei a.s. is, voorafgaand aan de feestelijke thema-bijeenkomst (zie onze afzonderlijke uitnodiging), om 19.15 uur de jaarlijkse algemene ledenvergadering gepland. Deze keer in Het Wapen van Bemmel. Graag roepen wij onze leden op hierbij aanwezig te zijn.

Een lid aan het woord

Beste kringleden,

Het was op een mooie septemberavond, om 8 uur in Gebouw "Koinonia", achter de Nederlands Hervormde kerk. Op die avond ben ik lid geworden van de Historische Kring Bemmelen. En daar ben ik eigenlijk wel een beetje trots op.

Kort daarna ben ik door Maria Janssen gevraagd of ik zin had een morgen in de week oude kranten te knippen. Ik ben er aan begonnen, en het is en blijft leuk werk. Wij doen het nu met 4 dames, waarvan Maria de leiding heeft. En zo hebben we een heel archief met documentatie gekregen. Iedere dinsdagmorgen van 10 tot 12 uur komen we op "Brugdijk" op de zolder, waar onze werkruimte is, bij elkaar. We zijn in bezit van oude kranteknipsels, boeken en foto's. En er wordt ook wel wat uitgeleend. Het is heel boeiend om er mee bezig te zijn.

Maar mensen, wat zouden wij het leuk vinden als wij eens mensen mochten ontvangen op die dinsdagmorgens, die belangstelling tonen voor dit archief. Dus kom op dinsdagmorgen van 10 tot 12 uur eens langs op Brugdijk. De koffie staat klaar!

Wilma Kersten.

Steun van het Anjerfonds Gelderland

Het afgelopen najaar heeft het bestuur een verzoek ingediend bij het Anjerfonds Gelderland om in aanmerking te komen voor financiële ondersteuning bij het uitbrengen van ons boek over Bemmelen in de Tweede Wereldoorlog.

Op 24 maart jl. kregen wij bericht dat het fonds ons een subsidie verleent van f 2.500,00. Onnodig te zeggen dat wij daar heel blij mee zijn!

Leen Reinink.

De Nieuwe Koerier 12-7-'89

Historische Kring Bemmel een feit

De teerling is geworpen. De Historische Kring Bemmel is een feit. Op 18 mei is de oprichtingsvergadering gehouden. Maar wat is een historische kring zonder leden. Vandaar dat op 18 september de eerste algemene ledenvergadering wordt gehouden in zaal „Cononia” bij de Nederlands Hervormde kerk. Aanvang 20.00 uur. U kunt zich dan als lid opgeven.

Maar wat gaat de Historische Kring Bemmel nu eigenlijk doen? Wij willen onderzoek doen naar allerlei aspecten van de geschiedenis en pré-historie van ons dorp Bemmel. Wij willen inzicht krijgen in taal en taaluitingen (dialecten), landschapelijke waarden en de bevolkingssamenstelling van Bemmel. Ons streven is er op gericht opgedane kennis te bundelen en te verspreiden en datgene te behouden wat eigen is aan ons dorp.

Eerst zullen wij echte roude gebruiksvoorwerpen, geschriften en andere historische zaken gaan verzamelen, dit alles ten dienste van onze dorpsgemeenschap. Dus denkt u thuis - op zolder! - nog wat te hebben wat voor Bemmel van belang is, schroom niet een bel een van de be-

stuursleden (voorzitter Eef Arns 61772, secretaris Liesbeth Trimbos 61703, bestuurslid Ton Slijkerman 62319).

De Historische Kring Bemmel zal verschillende afdelingen gaan tellen. Voorlopig denken wij aan een afdeling Gescheidenis van Bemmel (publicaties, archief), een Heemkundige-afdeling met aandacht voor de natuur, taal en taaluitingen en aandacht voor hoe men vroeger leefde. De afdeling Genealogie zal onderzoek gaan doen naar de Bemmelse bevolkingssamenstelling. De afdeling Archeologie, tot slot, zal zich vooral op de Bemmelse bodemkundige schatten concentreren.

De Historische Kring Bemmel zal in de toekomst een belangrijke informatiebron kunnen worden voor al diegenen die hun eigen verleden willen kennen - en wie in Bemmel wil dit nu niet? Zonder historie is er geen toekomst. Met een sterk bezette Historische Kring Bemmel zullen wij de toekomst van ons dorp dan ook veilig kunnen stellen. Concreet kunt u dan denken aan het in stand houden van karakteristieke gebouwen en plaatsen binnen ons dorp Bemmel.

Hebt u interesse? Kom dan naar de algemene ledenvergadering op 18 september. Kunt u dan niet, neem dan even contact op met één van de bestuursleden.

"Uut de ouwe deus"

't Erste lustrum

Onze kring vier dezer dagen 't erste lustrum, durrum bin ik mar wer ien de ouwe deus gedoken um 'n stukske te zuuken waar ik over kon schrieven.

't Viel mien nie mee.

D'r zit zat ien de ouwe deus, mar 'n stukske over de oprichting van onze kring, op 18 mei 1989, zit er nie bij.

Mar da kan ok helemaal nie, want er is toen niks over geschreven.

Mit 't knipsel hiernèven ku'je aordig wies worden, hoe 't toendertied allemaal begonnen is.

Ien de vijf jaor, dat de Historische Kring nou bestee, is d'r 'n hoop veranderd ien Bemmelen en we hebben veel gedaon met de kring.

Laoten we zo deurgaon!

Op naor de kommende vijf jaor.

Maria Janssen.

In Bemmelen staat een huis

Het huidige gemeentehuis "De Kinkelenburg" staat momenteel na een ingrijpende renovatie sterk in de belangstelling. Dat was voor ons aanleiding om deze keer in onze rubriek eens stil te staan bij het huis dat vóór "De Kinkelenburg" als gemeentehuis dienst deed.

Het voormalige gemeentehuis, nu in gebruik als winkel-woonhuis, is gelegen aan de Dorpsstraat, n° 60 (wellicht beter bekend als 'Pierre van den Broek'). Het neo-classicistische bouwwerk is in 1841 gebouwd door de bouwmeester H.P. Mourus, onder het bestuur van B.A. van der Monde (burgemeester), J. Bousquet en H. van Heukelum (wethouders). Het gebouw was toen voorzien van een open koepeltje midden op de nok aan de voorzijde. Het hoofdgestel, waarin het balkon, werd gedragen door zogenaamde Dorische kolommen.

Tijdens de oorlog werd het gebouw flink beschadigd. Direct na de oorlog werd het tijdelijk bewoond door de familie Van Roosmalen. Het gebouw werd in 1948 gerenoveerd door de firma J.J. Stoffels en geschilderd door P. Peren van De Plak. De totale renovatiekosten bedroegen f 7.750,00.

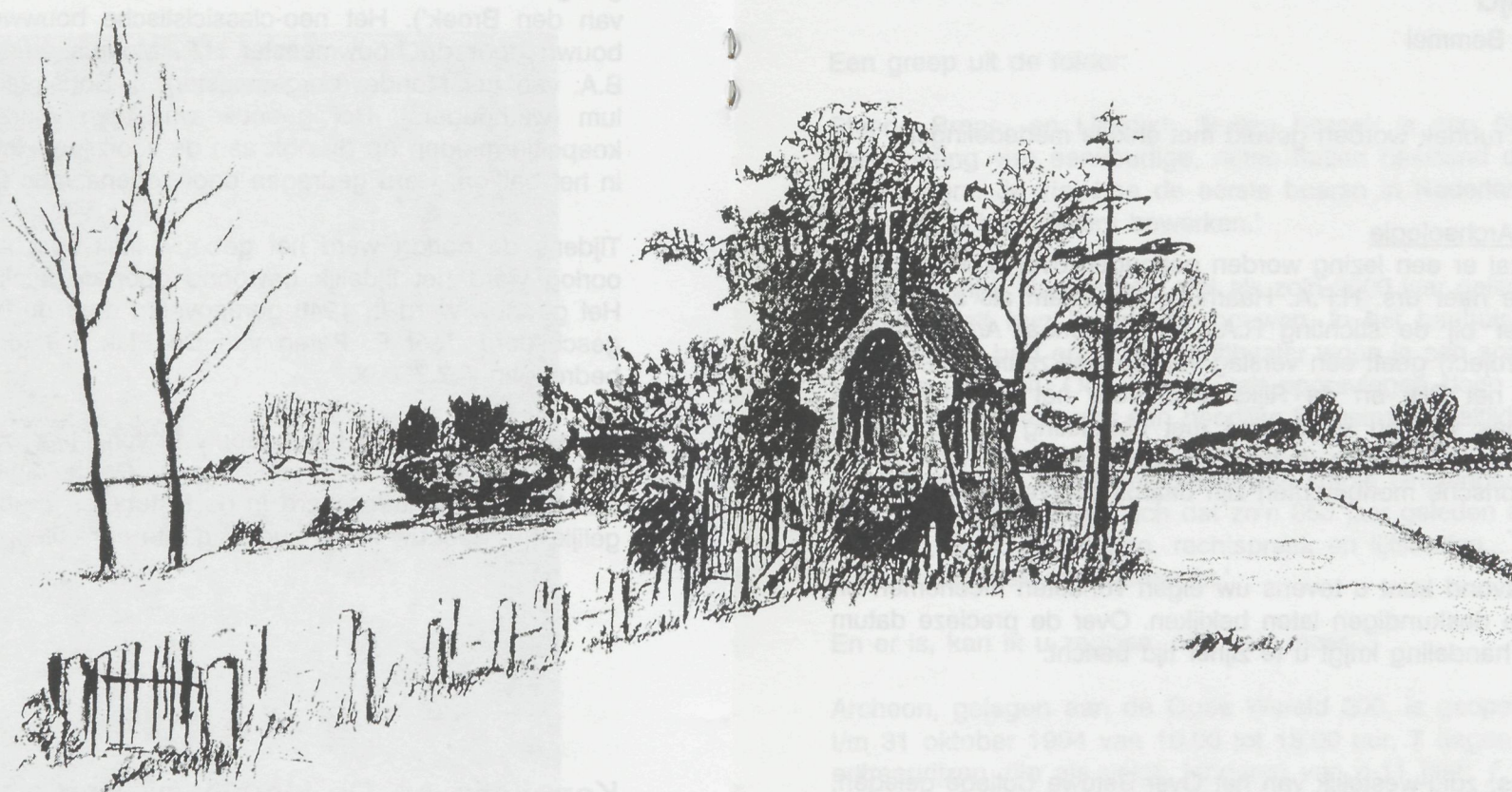
De eerste steen van het gebouw is vorig jaar opnieuw ingemetseld aan de voorzijde, naast de ingang. De huidige bewoner van het pand is erg geïnteresseerd in de historie en probeert, voorzover mogelijk, het gebouw in de oude staat te herstellen.

Eef Arns.

Kapelletje op De Heuvel bij Bemmelen

Vanaf de oorlog tot in de zestiger jaren vond jaarlijks in de mei-maand een bedevaart plaats vanuit het dorp Bemmelen naar Onze Lieve Vrouw van de Heuvel. Bij het kapelletje op De Heuvel legden de deelnemers bloemen en bloesemtakken rond het beeld van de Heilige Maagd.

Wij willen u op de volgende bladzijden van dit mei-nummer nog eens meenemen naar het "Kapelletje op De Heuvel bij Bemmelen", zoals Ton Bredie het in 1987 tekende.

Verleden tijd

Archeologie in Bemmelen

Ditmaal zal de rubriek worden gevuld met enkele mededelingen.

Thema-avond Archeologie

In het najaar zal er een lezing worden gehouden over archeologie in de Betuwe. De heer drs. H.F.A. Haarhuis, werkzaam als archeoloog en projectleider bij de stichting R.A.A.P. (Regionaal Archeologisch Archiverings Project) geeft een verslag van de werkzaamheden die in opdracht van het Rijk en de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek worden uitgevoerd met betrekking tot de aanleg van de Betuwe-spoorlijn. De in het gebied liggende archeologische en cultuur-historische monumenten zijn daarbij geïnventariseerd en in kaart gebracht.

Tijdens deze avond kunt u tevens uw eigen vondsten meenemen en ze door enkele deskundigen laten bekijken. Over de precieze datum en plaats van handeling krijgt u te zijner tijd bericht.

De Esserpas

In de Esserpas, zuid-westelijk van het Over Betuwe College gelegen, ligt de oorsprong van het dorp Haalderen. Momenteel worden er met de gemeente gesprekken gevoerd over de wijze waarop daar onderzoek zal worden uitgevoerd en over de omvang daarvan.

Wordt vervolgd...

Archeon

Op 1 april j.l. is in Alphen aan den Rijn het archeologisch themapark Archeon geopend. Op een terrein van 60 ha. wordt het verleden tot leven gebracht.

Een greep uit de folder:

Steen-, Brons- en IJzertijd: 'Buiten bezoek je een 8000 jaar oude nederzetting van eenvoudige, rieten hutten bewoond door prehistorische jagers. Je ziet hoe de eerste boeren in Nederland hun huizen bouwen en hun akkers bewerken.'

Romeinse tijd: 'Je ziet hoe, net als zo'n 2000 jaar geleden, Romeinse soldaten zelf hun legerkamp bouwen. In het badhuis neem je een verkwikkend bad en in het amfitheater woon je een spannend gladiatoren-gevecht bij. Ook kun je zelf opgravingen doen en in de herberg aanschuiven voor een heerlijke Romeinse maaltijd.'

Middeleeuwen: 'In het middeleeuwse stadje Gravendam stap je midden in het leven zoals zich dat zo'n 650 jaar geleden afspeelde. Ambachten, eten en drinken, rechtspraak en lijfstraffen... het is er allemaal, authentiek en levensecht.'

En er is, kan ik u zeggen, nog veel meer...

Archeon, gelegen aan de Oude Wereld 200, is geopend van 1 april t/m 31 oktober 1994 van 10.00 tot 18.00 uur, 7 dagen per week! De entreprijzen zijn als volgt: kinderen van 4-11 jaar: f 17,50, volwassenen: f 23,50, 65+: f 20,00 en kinderen tot 4 jaar gratis. Voor groepen van minimaal 20 personen is een reductie mogelijk van ca. f 2,50 p.p. Voor inlichtingen kunt u bellen met de informatietelefoon: 01720 - 47744.

In Archeon is niets van deze tijd. En dat realiseer je je pas als je na een lange, spectaculaire en boeiende dag weer buiten staat... in de tijd van nu.

Marc Kocken.

Genealogie, wat is dat?

Genealogie is een ander woord voor familiekunde of stamboomonderzoek, kortom het is onderzoek verrichten naar voorouders. Wie waren je voorouders, waar woonden ze, wat deden ze? Door een systematisch onderzoek te doen, kan er een beeld gevormd worden over je voorouders.

Vaak begint zo'n onderzoek bij oude vergeelde foto's, verhalen van opa of oma, na het overlijden van een oud familielid of gewoon uit nieuwsgierigheid naar de oorsprong van de familienaam.

De laatste jaren staat de genealogie sterk in de belangstelling, gezien de vele verenigingen die zich hiermee bezighouden. Ook op de televisie wordt er momenteel aandacht aan geschonken, zie bijvoorbeeld de cursus Genealogie van Teleac en het programma "Allemaal familie".

Het onderzoek

Een genealoog (dat is dus iemand die zich bezighoudt met onderzoek naar zijn/haar stamboom) zoekt naar alle gebeurtenissen waar zijn/haar voorouders bij betrokken waren. Hierbij worden de exacte namen, data en andere interessante gegevens vastgelegd. Dit kunnen gebeurtenissen zijn zoals geboorte, doop, trouwen, overlijden, maar ook onderscheidingen, verkeringen, testamenten, boedelscheidingen, etc. Alle gegevens zijn welkom.

Als al deze gegevens bij elkaar gevoegd worden, ontstaat er een levensgeschiedenis van je voorouders. Als men dan ook de geschiedenis van de streek in de betreffende periode in aanmerking neemt, ontstaat er een compleet beeld van hoe ze geleefd moeten hebben.

De start

Het onderzoek kan het beste in eigen familiekring beginnen. De gegevens zijn uit eerste hand te verkrijgen. Dit kan aan de hand van bidprentjes, trouwboekjes, geboortekaartjes, rouwbrieven, bijbelaantekeningen, maar ook van verhalen van nog in leven zijnde familieleden. Let er wel op dat de verhalen niet altijd even betrouwbaar zijn: men 'vergiste' zich nog wel eens. Trouwboekjes, paspoorten of uittreksels uit het geboortenregister zijn echter officiële gegevens: deze worden tegenwoordig betrouwbaar geacht.

Met de verzamelde informatie kan vervolgens in de overheidsarchieven verder gezocht worden. Dit zijn bijvoorbeeld de gemeente-, streek- en rijksarchieven, waar allerlei oude documenten (archiefbescheiden) bewaard worden. Vrijwel alle archieven zijn openbaar. De rijksarchieven en de grotere gemeente- en streekarchieven hebben meestal een studiezaal waar de documenten kosteloos geraadpleegd kunnen worden. In de meeste gevallen kunnen kopieën, of in het geval van zeer oude documenten, foto's gemaakt worden. Als er alleen notities gemaakt worden, zorg er dan voor dat dit zo volledig mogelijk gebeurt: dat voorkomt later dubbel werk.

Elke provincie heeft een rijksarchief dat gevestigd is in de provinciehoofdstad en waar de archieven van alle gemeenten uit de provincie bewaard worden.

Welke bronnen zijn er?

Om enig idee te geven in welke bronnen gezocht kan worden volgt hier een overzicht van de meest voor de hand liggende bronnen. Ze zijn gerangschikt naar tijdvak.

20e eeuw:

- Gegevens van (oude) familieleden
- Bidprentjes, trouwkaarten, geboorte- en overlijdensadvertenties
- Bevolkingsregister:

Dit is te vinden in de gemeente-secretarieën en -archieven (vanaf 1850 tot 1920, daarna gezinskaarten en in 1938 gevolgd door persoonskaarten). Het bevolkingsregister is in principe niet openbaar, wel datgene dat overgedragen is naar het archief.

De persoonskaarten van overledenen worden, binnen twee jaar, bij het Centraal Bureau voor Genealogie in Den Haag in bewaring gegeven. Hiervan kan een extract verkregen worden.

- Registers van de burgerlijke stand:

Deze zijn te vinden in de gemeente (de laatste 50-90 jaar) en in de rijks- en gemeente-archieven (vanaf ca. 1811 tot 1902, soms tot 1932). Het omvat de geboorte-, overlijdens-, trouw- en echtscheidingsregisters. Hierop zijn tien-jarentafels gemaakt (per 10 jaren een alfabetische index op familienaam).

19e eeuw:

- Bevolkingsregisters
- Registers van de burgerlijke stand
- Notariële archieven:

Deze zijn te vinden in de rijksarchieven (vanaf ca 1811-1892).

- Nieuw rechterlijk archief:

Dit is te vinden in de rijksarchieven (1811-1838).

- Memories van successie:

Deze zijn te vinden in de rijksarchieven (vanaf 1818).

- Volkstellingsregisters
- Naamsaannemingsregisters:

Wie bij het begin van de burgerlijke stand nog geen naam had, moest er een aannemen en die laten registreren.

18e eeuw en vroeger:

- Kerkelijke registers:

Deze zijn te vinden in de rijksarchieven (dopen, trouwen, begraven, lidmaten).

Voor Bemmelen: Nederduits gereformeerde gemeente: doopboek 1623-1811, trouwboek 1623-1811, overlijden 1762-1811; Rooms Katholiek: dopen en trouwen 1796-1811, daarvoor in Hulhuizen of Huissen (vicarie).

- Oud rechterlijke archieven:

O.a. het Ambt Over-Betuwe (1434-1811).

- Waterschappen/polderdistricten:

Deze zijn te vinden in rijks- en streekarchieven.

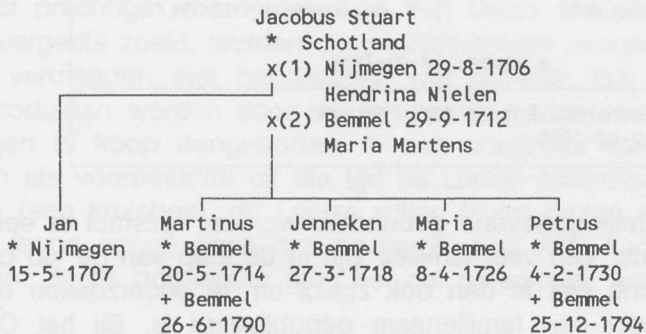
Voor de Over-Betuwe: Elst (1400-1958).

- Weeskamerarchieven.

Resultaten

De resultaten kunnen op verschillende manieren worden weergegeven. In eerste instantie bijvoorbeeld als stambomen of genealogieën. Dit zijn alle afstammelingen in rechte mannelijke lijn van één echtpaar. Hier kan na verloop van tijd een hele wand mee behangen worden. Als ook alle aangetrouwden erbij vermeld worden, dan heet het een parenteel.

Gedeelte van een stamboom:

* betekent geboren of gedoopt

x betekent getrouwd

+ betekent overleden of begraven

Alle voorouders van één persoon kunnen in een kwartierstaat worden weergegeven (zie voorbeeld). Hierin komen van een persoon (nummer 1) de vader (nummer 2) en de moeder (nummer 3) te staan en vervolgens van deze ouders ook weer hun ouders (nummers 4 en 5 en nummers 6 en 7), enzovoort.

Kwartierstaten worden ook regelmatig gepubliceerd, sommige gaan zelfs gedeeltelijk terug tot aan Karel de Grote toe.

Voorbeeld van een kwartierstaat:

4. Adrianus Stuart * Bommel 24-10-1874 + Nijmegen 20-12-1959	5. Aleida Margaretha Roelofs * Bommel 18-10-1881 + Bommel 26-10-1944	6. Johann Peters * Duisburg 16-6-1873 + Haalderen 17-6-1964	7. Helena Catharina Wilting * Gendt 12-6-1882 + Nijmegen 27-11-1965
x Bommel 8-4-1915		x Bommel 21-5-1906	
2. Antonius Johannes Stuart * Bommel 19-02-1916		3. Petronella Maria Peters * Haalderen 01-02-1917	
x Bommel 22-05-1946			
1. Adrianus Bernardus Petrus Maria Stuart * Bommel 12-02-1950			

Indien alle familiegegevens gebundeld worden, ontstaat er een familiesgeschiedenis. Van veel families zijn in de loop van de tijd publicaties uitgebracht. Het is dan ook zinvol om te onderzoeken of er al eerder iets van een familienaam gepubliceerd is. Bij het Centraal Bureau voor Genealogie zijn hierover uitgebreide verzamelingen te raadplegen.

Literatuur:

1. *Op zoek naar onze voorouders*. W. Wijnaendts van Resandt. Uitgave van het Centraal Bureau voor Genealogie - Den Haag - 1980.
2. *Geboekt van wieg tot graf*. R.F. Vulsma. Uitgave van het Centraal Bureau voor Genealogie - Den Haag - 1980.
3. *Stamboomonderzoek*. A. van der Tang. Prisma boek. Uitgeverij Het Spectrum.
4. *Cursus Genealogie*. Stichting Teleac. Verkrijgbaar in de boekhandel.
5. *Voorouders gezocht*. H.L. Kruijmel e.a. Uitgave NGV, Amsterdam.

Verenigingen:

1. Nederlandse Genealogische Vereniging, Postbus 976, 1000 AZ Amsterdam. Deze vereniging heeft o.a. afdelingen in Arnhem en Nijmegen.
2. Stichting Centraal Bureau voor Genealogie, Prins Willem-Alexanderhof 22, Den Haag. Postbus 11755, 2502 AT Den Haag.

Adri Stuart.

Historische Tuin in Lent officieel geopend

Aan de weg van Oosterhout naar Lent (Griftdijk noord 11) ligt aan de rechterkant, vóór het dorp Lent, het "bedrijf" van de Stichting Historische Tuin Lent en Omstreken. Op een terrein van 5 ha is daar in de afgelopen jaren een tuinbouwbedrijfje (her-)ingericht met onder meer bakken, kassen en een boomgaard. Het doel ervan is aan belangstellenden zichtbaar te maken hoe het leven en werken in de dertiger jaren in de tuinbouw in onze streek er uit zag.

De warmoezeniers

Met dát prachtige woord, dat je in Van Dale's Hedendaags Nederlands vergeefs zoekt, worden de bedrijfshoofden aangeduid, die hun brood verdienden met het kweken van groente, fruit en bloemen. Hun produkten werden door henzelf op de markten van Arnhem en Nijmegen te koop aangeboden. In een publikatie van de stichting worden als voorbeelden uit die tijd de Lentse bloemkool, de Lentse blonde (een kruisbes), de Lentse witjes (soort pruim) en het Lentse roodje (soort appel) genoemd, en verder nog witte komkommers en postelijn. Bij de potplanten ging het om geraniums, primula's en cyclamen.

De bakken en de kassen waarin deze produkten werden geteeld, de rijen met struiken en de boomgaard, zijn, deels vanuit de vervallen restanten die nog op het bedrijf aanwezig waren, in oude glorie teruggebracht en deels nieuw gebouwd of aangelegd.

Op de "bakkeplek" zie je de diverse stadia van ontwikkeling van de platte bakken. De eerste Lentse ramen hadden 5 rijen van 3 ruiten. De latere ramen hadden steeds grotere ruiten. Met een flinke laag paardemest, beukeblad en turfmoel, stromatten en rietmatten en later ook door te stoken, kon de groei al vroeg in het jaar op gang komen. Toen ik er midden april was kon de sla al bijna gegeten worden en stond de bloemkool er prima bij.

Opmerkelijk was het intensieve gebruik van de bakken. Meerdere soorten groenten groeiden naast elkaar, waarbij de "vlugge groeier" na het oogsten plaats maakte voor de "langzame groeier". Vaak

groeide die dan verder in de open lucht. De ramen werden vervolgens op een andere rij bakken gelegd. Ook in de boomgaard werd op een soortgelijke manier gewerkt. Daar stonden, zoals ook nu in de tuin het geval is, naast elkaar de "wijkers" en de "blijvers". Struiken benutten de ruimte zolang de hoogstambomen nog jong waren. Op de tuin treffen we oude rassen van allerlei soorten vruchtbomen en struiken aan: mispels, kweeperen, appels, morellen, kersen, pruimen, perziken, abrikozen, kruisbessen, witte, rode en zwarte bessen, frambozen en bramen. Een gevarieerd assortiment was vroeger nodig om het hele jaar door te kunnen verkopen.

Gezicht op een deel van de bakkeplek.

Naast de bakkeplek staat aan de straatkant de gerestaureerde druivenkas. Daarin staan nog de oorspronkelijke druivestruiken, waaraan niet meer valt af te zien hoe verwilderd ze een paar jaar geleden moeten zijn geweest. Op de grond groeit aarzelend de spinazie; aan de andere kant doet de sla het beter.

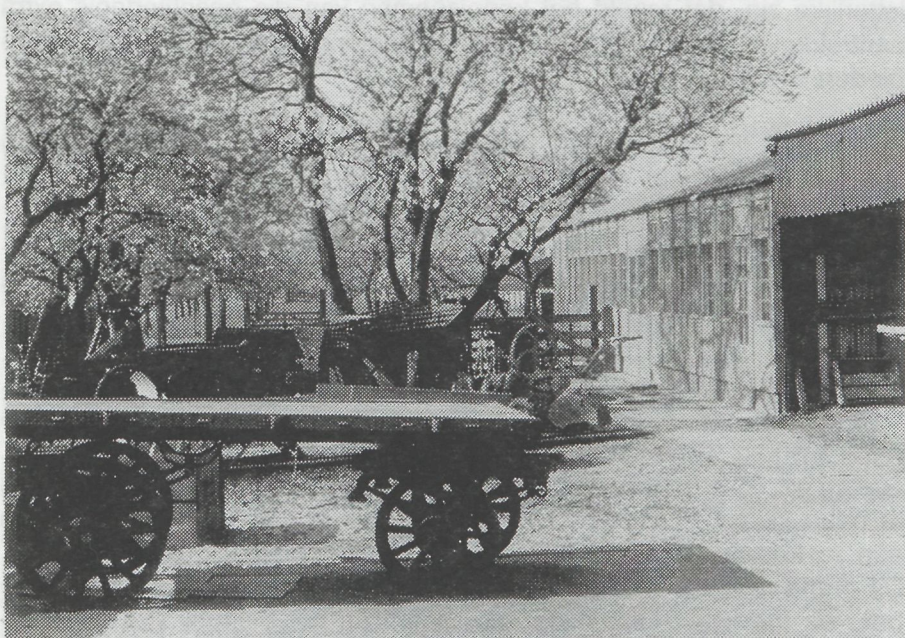
Nieuw op het terrein is de oude, dubbele bloemenkas, die de bakkeplek aan de andere zijde afschermt van de boomgaard. Wat in die kas opvalt is de grote variatie.

Voor de verwarming wordt geen cokes meer gebruikt, zoals dat vroeger het geval was, maar gas. Het dag-en-nacht aan het branden houden van de kachel in het stookseizoen kostte de warmoezenier van vroeger ook nog zijn nachtrust.

Naast de bakken ligt de put, die vroeger met de hand werd volgepompt. Van daaruit werd met de gieter gegoten.

Het museum

In een van de schuren op het terrein wordt een groot aantal gereedschappen, huishoudelijke artikelen en dergelijke getoond. Veel daarvan heeft een rechtstreeks verband met het tuindersbedrijf uit vroeger tijd. Andere artikelen zijn meer van huishoudelijke aard.

Op de voorgrond enkele museumstukken. Rechts de museumschuur, deels in de schaduw van de bloeiende fruitbomen.

Daarnaast zijn er kruitwagens, landbouwwerktuigen, wagens en rijtuigen te zien. Ook foto's en andere afbeeldingen tref je er aan. De collectie groeit nog elke dag. Al deze spullen hebben gemeen, dat ze een goed beeld geven van het leven in die tijd.

Als de voorzitter van de stichting, de heer Ibes, mij voordoet hoe, op de knieën gezeten voor een kruiwagen met potgrond, de bloempotten met aarde werden gevuld, en hij vervolgens laat zien hoe de bodem van de kruiwagen daardoor bijna is doorgeschuurd, dan weet je dat zó vele duizenden potten gevuld moeten zijn. Maar het was mij allang duidelijk dat een warmoezenier geen gemakkelijk bestaan had. Het boek "Van Warmoezenier tot Potplantspecialist" van Herman Jansen beschrijft dat ook uitgebreid.

De tuin is geopend

Als je geïnteresseerd bent in geschiedenis, ben je al gauw aangewezen op archieven en boeken. Dat geschiedenis echter niet alleen maar "verleden tijd" is, maar ook kan groeien en bloeien in de meest letterlijke zin, dát maakt het kennisnemen van die geschiedenis extra aantrekkelijk. In dat opzicht heeft de Historische Tuin in Lent veel te bieden.

Bij de tuin ligt een goede parkeervoorziening. De paden in de tuin zijn veelal betegeld of anderszins verhard. Daardoor is de tuin ook goed toegankelijk voor degenen die wellicht wat minder goed ter been zijn. Er worden rondleidingen gegeven. In de deel van de beheerderswoning wordt nog een documentatie- annex verkoopruimte ingericht. Daar is ook een video-presentatie te bekijken.

Op vrijdag 29 april jl. heeft de officiële opening plaatsgevonden. Daarmee is een lange periode van voorbereiding afgesloten. Het is hard werken geweest, maar het resultaat mag er zeer zeker zijn. Graag wil ik u vanaf deze plaats oproepen er op korte termijn eens te gaan kijken, er wellicht uw groente, fruit of planten voor in de tuin aan te kopen of misschien zelfs een helpende hand toe te steken. Dit prima initiatief verdient elke steun! De beheerders van de tuin, de heer en mevrouw Odink, de vrijwilligers en het bestuur van de stichting zullen u er graag ontvangen. De openingstijden zijn van maandag tot en met vrijdag van 9.00 tot 12.00 en van 14.00 tot 17.00 uur, en op zaterdag van 9.00 tot 12.00 uur. De toegangsprijs bedraagt f 5,00 per persoon.

Gerard Sommers.

Bemmel en het water

Water had Bemmel afgelopen winter genoeg. Tijdens de kerstdagen bereikte de Waal een record-hoogte. Imponerend en voor een aantal dijkbewoners angstaanjagend. Verhoogde dijkbewaking langs, onder meer, De Pas en dagelijks in de krant en op TV overstromingsberichten uit Limburg, waar de Maas het talloze keren in verhalen teruggekomen record van 1926 overschreed. Voortaan zullen ze het in Limburg over 1994 hebben. In onze omgeving kwam de dijkverzwaring in een ander daglicht te staan.

Tegen deze achtergrond was de thema-avond van februari jongstleden uiterst actueel. Het relaas van de heer G.J. Mentink over Bemmel en het water, gaf ons een overzicht van een kleine 1200 jaar bewoning in de nabijheid van een rivier.

Het begon vlak na het jaar 800. Vanaf die tijd gingen bewoners dijken aanleggen langs de stroomruggen die nu de naam dragen van Teselaar, Dorpsstraat en Baal. Stroomruggen zijn natuurlijke verhogingen in het rivierengebied, die ontstaan op plaatsen dicht bij stroomgebieden. De rivier zet daar het meer zandige materiaal af, terwijl de fijne klei pas verder weg bezinkt, waar de stroming minder is. De klei klinkt sneller in dan de zanderige afzetting op de ruggen. Op die manier ontstaan de komgronden, gronden die uiteindelijk lager komen te liggen dan de rivierbedding.

Het land loopt vanuit Bemmel af naar de Linge. Het verval verloopt van zuid-oost naar noord-west. De eerste dijken liepen niet langs de rivier maar van zuid naar noord. De verklaring daarvoor is dat de meeste dreiging van die kant kwam. De rivier was nog niet getemd door bandijken, zodat hij over een grote breedte in westelijke richting zijn weg zocht. Door die breedte was het water niet diep.

De eerste dijken deden niet meer dan dat ze de rivier om de bewoonde hoogten heen leidden. Later werden aan de Linge-kant in westelijke richting dijken tegen het terugkomend water aangelegd. Pas weer daarna volgde wat nu de bandijken zijn. De Dorpsstraat is een oude zuid-noord-verbinding, de Dikelsestraat een oost-west-ver-

binding. Vergelijkbare dijksystemen zijn te vinden bij Doornik en op Baal. In de 12^e eeuw zijn de dijken van de Teselaar, de Dorpsstraat en Baal met elkaar verbonden.

Ieder dijksysteem kreeg geleidelijk zijn afwatering. Daarvoor werden zegen gegraven. De zegen vielen onder de verschillende kerspels. Omdat minder water op de ene plaats, meer water op een andere plaats betekent, hadden deze kerspels (in onze omgeving Bemmels, Lent, Ressen, Doornik, Baal en Bergerden) regelmatig ruzie over de afwatering. Het werd ingewikkeld als verschillende kerspels dezelfde zeeg gebruikten, wat onder meer bij Doornik het geval was. Als de zegen om wat voor reden dan ook niet goed werden onderhouden greep het waterschap in. Een slecht onderhouden zeeg werd een verloren zeeg genoemd.

Met de bandijken is men begonnen in de 12^e eeuw. De rivier liep toen met een lange noord-zuid lus vlak tegen Bemmels aan. Geruime tijd bleef dat zo, met een toenemend gevaar voor doorbraken. "De Arend" lag vlak aan het water, evenals "De Reduyt", een versterking die werd gebouwd tijdens de Tachtigjarige Oorlog, aan het eind van de 16^e eeuw. Van deze laatste bebouwing is de huidige naam "Ronduit" afkomstig. "De Reduyt" maakte overigens deel uit van een verdedigingslinie die begon bij Rotterdam en die bij ons naar het noorden boog, om langs de IJssel uit te komen bij Kampen. Na een dijkdoorbraak in het midden van de 16^e eeuw is "De Arend" buitendijks komen te liggen. Voor die tijd lag deze bebouwing binnendijks. Men spreekt in dit soort gevallen van inlagen, het teruggeven van land aan de rivier. Om erger te voorkomen is de gevaarlijke lus in het midden van de 17^e eeuw afgesneden, zodat bij Bemmels een dode rivierarm ontstond, onze Strang.

De bandijken waren in het begin veel lager dan nu. Door de eeuwen heen zijn ze telkens een stukje hoger gelegd. Dat gaat door, tot en met onze tijd. Dat geeft aan de ene kant een veilig gevoel, aan de andere kant moet je er niet aan denken dat er nog eens een doorbraak komt. Het hoogteverschil tussen de kruin van de dijk en bijvoorbeeld het gebied bij Elst, dat een laagte vormt, is vele meters.

De heer Mentink illustreerde zijn verhaal met een aantal oude kaarten. Het aardige daarvan is, dat die meer laten zien dan alleen de rivier. Zo blijkt op de dijk al in de 16^e eeuw een molen te staan. Ook blijkt dat de grenzen van de verschillende kerspels aangeduid werden door zogenaamde scheidsbomen. Die bomen stonden aan de binnenkant van de dijk en ook landinwaarts waren ze te vinden. Kortom: er is naar aanleiding van een lezing over het water heel veel te vertellen. Tot slot: zou het niet aardig zijn deze plaatsen in de archieven van het Polderdistrict op te zoeken en de bomen terug te planten? We dienen dan niet alleen het historisch besef, maar ook het besef van een mooi landschap, want mooi is het rivierengebied nog steeds. En boeiend! Dat behoeft geen verder betoog.

Louis Dolmans.

Agenda

Met deze rubriek willen wij u attent maken op tentoonstellingen e.d. in onze woonomgeving.

Historische Tuin Lent en Omstreken

Op 29 april jl. is de Historische Tuin Lent en Omstreken geopend door de Commissaris van de Koningin in Gelderland. De tuin ligt aan de Griftdijk noord 11 te Lent. Een bezoek aan de tuin wordt warm aanbevolen. Elders in dit blad heeft u hierover al meer kunnen lezen.

Museum Kam

Onlangs is in het archeologisch Museum Kam te Nijmegen een kleine en sobere, maar tegelijk zeer informatieve tentoonstelling geopend, getiteld "Kunsten van het vuur". Er worden drie Romeinse ambachten belicht: het vervaardigen van aardewerk, de produktie van glas en het maken van bronzen beeldjes. Recente vondsten uit de opgraving van de "canabae legionis" (kampdorp) dienen ter illustratie.

Leen Reinink.

Boeken

In deze rubriek vermelden wij recentelijk verschenen boeken, die mogelijk de belangstelling hebben van onze lezers.

De Ooij

Onder redactie van Monique Bullinga en Piet Offermans. Uitgave Bandijk Boeken, Nijmegen (192 blz.). Adres uitgever: Postbus 198, 6500 AD Nijmegen. Prijs f 45,00. Voornaam uitgevoerd boek over het unieke polderlandschap van de Ooij. In vier hoofddelen komen aan bod: landschap, water, geschiedenis en leven.

Groeten uit een veranderend Arnhem

Ondertitel: Tussen 1893 en 1993 ligt een eeuw. Door R.S. Dalman, Uitgeverij Europese Bibliotheek Zaltbommel (144 blz.). Prijs f 46,70. Fotoboek over oud en nieuw Arnhem.

Arnhem onder de grond

Ondertitel: Bewoningsgeschiedenis van stad en omgeving (Historische Reeks Arnhem deel 3), door Ruud Borman, Uitgeverij Matrijs, 1993. Prijs f 24,95.

De Valkhofburcht te Nijmegen

Door J.J. Weve. Een alsnog-uitgave van het manuscript uit 1925. Samenstelling en redactie drs. J.M.T. Nooij. Prijs f 27,50.

Romeinse munten

Door R.W. Reijnen. Uitgegeven door de Vereniging van Vrienden van het Museum Kam Nijmegen 1993. Museumstukken deel IV. Prijs f 15,00.

Van Warmoezenier tot Potplantspecialist

Een halve eeuw tuinbouw in Lent, door Herman Jansen, verschenen november 1992. Drukkerij Herberts - Elst (Gld). Prijs f 25,00.

Weer actueel in verband met de opening van de Historische Tuin te Lent. Zie ook het artikel hierover in dit kringblad.

Leen Reinink.

De enige bank in uw omgeving die werkt voor uw omgeving.

Onze eigen Rabobank is een zelfstandige bank, die zelfstandig kan beslissen.

Over rente, over leningen, over aan te nemen personeel, ja, over praktisch alles.

Het belang van de plaatselijke leden (onze bank is een coöperatie) en cliënten staat hierbij voorop.

En niet een zo hoog mogelijke winst. Dat maakt een groot verschil met andere banken. Een groot verschil vooral in mentaliteit en betrokkenheid bij de plaatselijke gemeenschap.

Het verschil merk je al snel in het persoonlijke contact. Onze mensen zijn direct aanspreekbaar en kunnen snel beslissen.

Dat komt de relatie met leden en cliën-

ten alleen maar ten goede. We kennen onze klanten dan ook meestal goed.

En mensen die je goed kent, blijf je nu eenmaal langer steunen, ook als het eens wat minder met ze gaat.

Het verschil merk je ook in onze betrokkenheid bij tal van activiteiten in het bedrijfsleven, van verenigingen en op scholen.

Kortom, bij alles wat er om ons heen gebeurt. We weten wat er leeft en we helpen dan ook graag met adviezen, bemiddeling of faciliteiten. Ook als het niet om bankzaken gaat.

Door de band die we hebben met de plaatselijke gemeenschap vinden we dat een vanzelfsprekende zaak.

Rabobank

Rabobank. Aangenaam.

Historische Kring Bemmell

Secretariaat: L. Reinink,
Sportlaan 2,
6681 CE Bemmell.

Bankrekening: Rabobank Bemmell 10.57.26.443
(giro van de bank 889425)

Samenstelling bestuur:

L.J.F. Dolmans
(voorzitter/geschiedenis)

L. Reinink
(secretaris)

G.J. Sommers
(penningmeester)

E.W. Arns
(heemkunde i.o.)

M.J.P. Janssen-v.Gelder
(documentatie)

Drs. M.H.J.M. Kocken
(archeologie)

De Pas 4,
6681 KC Bemmell.

Sportlaan 2,
6681 CE Bemmell.

De Houtakker 1,
6681 CW Bemmell.

Meerweg 1,
6681 BC Bemmell.

Dorpsstraat 8,
6681 BN Bemmell.

Dorpsstraat 36 B,
6681 BN Bemmell.

Tel:

63064

62429

64933

61772

64349

65341

Redactie:

De redactie voor deze uitgave werd gevormd door Eef Arns, Louis Dolmans, Maria Janssen, Marc Kocken, Leen Reinink en Gerard Sommers. Kopij en andere berichten voor de redactie kunnen worden ingeleverd bij de redactieleden.

Lidmaatschap Historische Kring Bemmell:

Deze uitgave wordt gratis verspreid onder de leden van de kring. Wilt u ook lid worden, of anderen lid maken: aanmelding kan plaatsvinden bij het secretariaat. De contributie bedraagt f 20,= per jaar; tweede en volgende gezinsleden betalen f 10,=.